Η θεραπευτική της πορνείας: Η εγκράτεια και η σωφροσύνη. Α' Μέρος: Η μοναχική σωφροσύνη (Jean Claude Larchet)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 28 Απριλίου, 2009

Η θεραπευτική της πορνείας **ακολουθεί άμεσα τη θεραπευτική της γαστριμαργίας** στο βαθμό που η πορνεία, όπως και η γαστριμαργία συγκαταλέγονται στα «**σωματικά πάθη**» και είναι μέρος των **αδρών καί πρωταρχικών παθών** τα οποία **πρέπει ν' αντιμετωπίσουμε κατά προτεραιότητα**· όμως και στο βαθμό που η πορνεία συνδέεται άμεσα με τη γαστριμαργία, η οποία συχνά συνεπάγεται την εμφάνισή της (Πρβλ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ), οι θεραπευτικές για τα δύο πάθη είναι **αλληλένδετες**.
Αποδεικνύεται ότι η θεραπευτική της πορνείας είναι **εξαιρετικά δύσκολη**· απαιτεί πολλή δύναμη, προσοχή και **διαρκεί πολύ**, όπως σημειώνει ο Αγιος Κασσιανός· ο δεύτερος αγώνας μας, σύμφωνα με τη διδασκαλία των Πατέρων μας, είναι**εναντίον του πνεύματος της πορνείας**· έχει **μεγάλη διάρκεια, είναι σκληρότερος απ' όλους τους υπόλοιπους και ελάχιστοι είναι εκείνοι που πετυχαίνουν ολοκληρωτική νίκη**. Είναι ένας πόλεμος φοβερός.
Η αρετή που αντιστέκεται στην πορνεία είναι η σωφροσύνη [Σ.τ.μ.: Αποδίδουμε έτσι τη λέξη chastete, ακολουθώντας το συγγραφέα. Ο όρος κατανοείται ισοδύναμα και ως **αγνεία**] με τη στενή έννοια τού όρου. Μπορούμε να διακρίνουμε δύο οδούς σωφροσύνης: την **πρώτη** στα πλαίσια του μοναχισμού, της αγαμίας ή της χηρείας [Θα την ονομάσουμε «**μοναχική σωφροσύνη**», καθώς ο μοναχισμός υποδηλώνει ετυμολογικά την κατάσταση αυτού, ο οποίος βρίσκεται μοναχός. Υπενθυμίζουμε ότι στην ορθόδοξη Εκκλησία, η **αγαμία** δεν αποτελεί ένα στάτους, αλλά μία **προσωρινή κατάσταση** εν αναμονή τού αρραβώνα ή μέσω της **οδού τού γάμου** ή μέσω της **οδού τού μοναχισμού**, που είναι οι **δύο δυνατές πνευματικές οδοί**. Σε αναφορά προς τους Πατέρες, θα χρησιμοποιήσουμε εξίσου τον όρο «**παρθενία**», τον οποίο κατανοούμε, όπως κάνουν ορισμένοι Πατέρες, στην ευρεία σημασία του ως «**τέλειας εγκράτειας**» και «απόλυτης παραίτησης από την άσκηση της σεξουαλικότητας» (M. AUBINEAU, Εισαγωγή στο ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΝΥΣΣΗΣ, *Περί παρθενίας*)] και τη **δεύτερη στο πλαίσιο του γάμου**. **Αν οι δύο τούτοι τρόποι σωφροσύνης διαφέρουν ως προς τη μορφή τους, εντούτοις στοχεύουν στην επίτευξη του ίδιου σκοπού**: **αφενός μεν ν' αποκαταστήσουν την αγνεία στο σώμα και την ψυχή χωρίς την οποία είναι αδύνατο να ενωθεί ο άνθρωπος με το Θεό, και αφετέρου να επιτρέψουν στον άνθρωπο ν' αφιερώσει στο Θεό, -και όχι πλέον στη «σάρκα»-, το σύνολο της επιθυμητικής δύναμης και της αγάπης του.**

1. Η μοναχική σωφροσύνη

Πρέπει καταρχήν να υπενθυμίσουμε ότι **υπό τη χριστιανική προοπτική, η σεξουαλικότητα είναι δυνατόν να έχει νόημα και ν' ασκείται υγιώς και φυσιολογικά μόνο στο πλαίσιο της συζυγικής αγάπης, γι' αυτό και αποκλείεται εκ των προτέρων από το πλαίσιο της αγαμίας και του μοναχικού βίου**. Επιπλέον, **η αρετή της σωφροσύνης**, η οποία, στην κυριολεκτική σημασία της, **αντιτίθεται στο πάθος της πορνείας**, **προϋποθέτει και υποδηλώνει**, στο συγκεκριμένο αυτό τελευταίο πλαίσιο, **πλήρη αποχή από κάθε σεξουαλική πράξη και, πρωτίστως, επιθυμία**. Αυτές [Σ.τ.μ.: Τόσο η πράξη όσο και η επιθυμία], ανεξάρτητα από τη μορφή τους, δεν μπορούν παρά ν' αναστήσουν το πάθος. **Η πλήρης αποχή προϋποθέτει αφεαυτής την τέλεια εγκράτεια, δηλαδή την ικανότητα να κυριαρχούμε και να δαμάζουμε εντελώς τις σεξουαλικές ορμές και επιθυμίες**.

Στο βαθμό που η σεξουαλικότητα συνδέεται με την αναπαραγωγή τού είδους, λαμβάνει τη μορφή ενός ιδιαίτερα ισχυρού και αναπόσπαστα ενωμένου, με την καθημερινή φύση της ανθρωπότητας, ενστίκτου. Το γεγονός τούτο καθιστά την πραγμάτωση της πλήρους αποχής εξαιρετικά δύσκολη και εξηγεί τη διάρκεια και τη δυσχέρεια του αγώνα που αναλαμβάνουμε.

Επειδή η πορνεία είναι πάθος, στην υποκίνηση και πραγμάτωση τού οποίου συμβάλλει το σώμα, η θεραπευτική της απαιτεί ειδικότερα, **πέρα από τα πνευματικά φάρμακα, την εφαρμογή της εγκράτειας [στο σώμα]** (ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ, Πρβλ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΖΗΣ, *Επιστολή*). Γι' αυτό **οι νηστείες** (Πρβλ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΙΝΑΪΤΗΣ, *Κλίμαξ*, ΜΑΞΙΜΟΣ ΟΜΟΛΟΓΗΤΗΣ, *Αγάπης εκατοντάς*, ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΠΑΤΕΡΩΝ, *Ανώνυμη συλλογή*, ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΠΑΤΕΡΩΝ, *Συλλογαί διάφοροι, αιθιοπική*, ΕΥΑΓΡΙΟΣ, *Λόγος πρακτικός*, ΒΑΡΣΑΝΟΥΦΙΟΣ, *Επιστολή*), **οι αγρυπνίες**, η **έμπονη εργασία**, που σκληραγωγούν το σώμα, αποτελούν για το μοναχό τα βασικά μέσα για να παλέψει με τους πειρασμούς, να είναι εγκρατής, να τηρεί την αποχή και να νικάει την πορνεία στο συγκεκριμένο επίπεδο. Οι τρεις συγκεκριμένες πρακτικές **στοχεύουν στην εξασθένηση του σώματος**, ώστε **να του στερήσουν το πλεόνασμα ενέργειας, που θα μπορούσε εύκολα να επενδυθεί στη σεξουαλικότητα**· καθεμιά όμως απ' αυτές έχει ιδιαίτερη σκοπιμότητα. **Η σωματική εργασία έχει ως στόχο την αποφυγή της αργίας που ευνοεί τη γέννηση εμπαθών λογισμών και φαντασιώσεων** (Πρβλ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ). **Οι αγρυπνίες επιδιώκουν την ελάττωση του ύπνου, του οποίου η υπερβολή ευνοεί την πορνεία** (Βλ. για παράδειγμα ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΠΑΤΕΡΩΝ, *Συλλογαί διάφοροι*). Σ' ό,τι άφορα τη **νηστεία**, **κατέχει ουσιαστική θέση στο βαθμό που το υπερβολικό φαγητό**

είναι ένας από τους κύριους παράγοντες που ευνοούν την πορνεία . Γι' αυτό το λόγο άλλωστε, **η θεραπευτική της πορνείας δεν πρέπει να ξεκινάει παρά μόνο ύστερα από την αντίστοιχη της γαστριμαργίας** , γιατί είναι αδύνατο να υποτάξεις την πρώτη, αν δεν έχεις πρώτα νικήσει τη δεύτερη (Πρβλ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ). Έτσι ο Αγιος Ιωάννης Κασσιανός, αφού υπενθυμίσει ορισμένες εκδηλώσεις της πορνείας, σημειώνει ότι καταρχήν η γνώση των **πνευματικών ιατρών** εφαρμόζεται για τον εντοπισμό της πρώτης αιτίας των ομοειδών νοσημάτων, που συνίσταται στην υπερβολή της τροφής.

Στις συγκεκριμένες ασκητικές πρακτικές πρέπει να προσθέσουμε «**την αποφυγήν των αφορμών**» που ουσιαστικά πετυχαίνεται με την **καταφυγή στην ησυχία** (Πρβλ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΙΝΑΪΤΗΣ, *Κλίμαξ*, ΜΑΞΙΜΟΣ ΟΜΟΛΟΓΗΤΗΣ, *Αγάπης εκατοντάς*). Είναι αναγκαίο **ν' αφαιρέσουμε** από την έντονη επιθυμία [Σ.τ.μ.: **Την ορμή**] **τα πράγματα που εκ φύσεως την υποκινούν** , από το φόβο να μη κατρακυλήσει στην ικανοποίησή της, γράφει ο Αγιος Κασσιανός, που σημειώνει ακόμη: το νόσημα τούτο [η πορνεία], **πέρα από τη νέκρωση του σώματος και τη συντριβή της καρδίας, απαιτεί επίσης την ησυχία και την ηρεμία** , ώστε να ρίξει το φοβερό πυρετό των παθών και να θεραπευτεί πλήρως. Πολύ συχνά, είναι χρήσιμο, σ' όσους πάσχουν από το συγκεκριμένο νόσημα, να μη τους δείχνουμε που θα τους έκαναν κακό, ώστε ν' αποφύγουμε να τους οδηγήσουμε στην «κυοφορία» μιας επιθυμίας που θ' απέβαινε μοιραία. Αντίστοιχα, η **ηρεμία** και η **ησυχία** είναι πολύ ωφέλιμες στον αγώνα για την ίαση από το νόσημα, ώστε ο ασθενής νους, χωρίς πλέον να ταράσσεται ή να πειράζεται από πολλαπλές εικόνες, να είναι σε θέση να κατορθώσει την **καθαρότερη θέαση του εσωτερικού του και να ξεριζώσει ευκολότερα τη δυσώδη εστία της έντονης επιθυμίας** . Στην περίπτωση που δεν υπάρχει η δυνατότητα απομόνωσης, είναι απαραίτητη η αυστηρή «**φυλακή των αισθήσεων**»· ιδιαίτερα μάλιστα της **όρασης**, -που μαζί με την **αφή**-, **είναι οι αισθήσεις που υποδαυλίζουν ευκολότερα το πάθος** (Πρβλ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΓΚΥΡΑΣ, *Αληθής αφθορία*).

Τα μέσα τούτα, μολονότι αποτελούν ανεκτίμητη και συχνά αναντικατάστατη βοήθεια, με κανένα τρόπο **δεν αρκούν για να τα καταφέρουμε με το πάθος** (Πρβλ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΙΝΑΪΤΗΣ, *Κλίμαξ*). Η πρώτη αιτία της ανεπάρκειας αυτής είναι ότι **έδρα της σεξουαλικής λειτουργίας δεν είναι μόνο το σώμα αλλά και η ψυχή**: **η ανθρώπινη σεξουαλικότητα είναι ψυχική τουλάχιστο στον ίδιο βαθμό, αν όχι σε μεγαλύτερο, απ' ό,τι φυσική** . Αντίστοιχα αρμόζει ο πόλεμος εναντίον της πορνείας να διεξάγεται τουλάχιστον ή και περισσότερο **σε ψυχικό επίπεδο παρά σε σωματικό**. Ο Αγιος Ιωάννης Κασσιανός επισημαίνει ότι **ο Εχθρός μας επιτίθεται σε δύο μέτωπα** · οφείλουμε λοιπόν και μεις ν' αναλάβουμε τον αγώνα και ν' αντισταθούμε στα δύο αυτά μέτωπα· και όπως αντλεί τη δύναμη ή την αδυναμία του και από το σώμα και από την ψυχή, παρόμοια, μπορεί ν' αποκρουστεί μόνο απ' όσους αγωνίζονται ταυτόχρονα και στα

δύο επίπεδα. Όλοι οι Πατέρες επιμένουν στο γεγονός ότι **η σωφροσύνη δεν συνίσταται αποκλειστικά ούτε κυρίως στη σωματική εγκράτεια** (Βλ. για παράδειγμα ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ, ο οποίος υπογραμμίζει ότι η εγκράτεια είναι κατά κάποιο τρόπο μόνο η αρχή της σωφροσύνης, η «**μερική σωφροσύνη**». **Η αληθινή σωφροσύνη** προϋποθέτει την «διαρκή σωματική καθαρότητα» και επιπλέον και ιδιαίτερα την «εσωτερική καθαρότητα της ψυχής». Βλ. επίσης ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΠΑΤΕΡΩΝ, *Συλλογαί διάφοροι*), η οποία μάλιστα **είναι ανωφελής αν η ψυχή παραμένει υπό την κατοχή ακάθαρτων επιθυμιών και ρυπαρών φαντασιών**. Επειδή η επιθυμία που **πραγματοποιείται με τη σάρκα δεν προέρχεται από τη σάρκα** (ΚΛΗΜΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ, *Στρωματείς*), το **πρότυπο και η αρχή της σωφροσύνης βρίσκονται ουσιαστικά στην ψυχή** και συνίσταται κυρίως στην «ακεραιότητα της καρδίας». **Με δεδομένο ότι οι επιθυμίες, οι εμπαθείς λογισμοί, οι φαντασιώσεις και τα φαντάσματα γεννώνται από την καρδία** (πρβλ. Ματθ. 15, 19), **η «φυλακή της καρδίας» αποτελεί τη σπουδαιότερη θεραπευτική έναντι της πορνείας**. Γράφει σχετικά ο Αγιος Κασσιανός ότι πρέπει πρώτα να έχουμε το φάρμακο γι' αυτό από το οποίο γνωρίζουμε ότι προέρχεται η πηγή της ζωής και του θανάτου, όπως λέγει και ο Σολομώντας: «πάση φυλακή τήρει σήν καρδίαν· εκ γάρ τούτων έξοδοι ζωής» [Σ.τ.μ.: Αναβλύζει, ξεπροβάλλει, αναπηδά, προέρχεται] (Παροιμ. 4, 23). Πράγματι **η σάρκα υπακούει στην απόφαση και την εντολή της καρδίας**. Η συγκεκριμένη πρακτική, που συνεπάγεται τις πνευματικές, διάκριση και νήψη-εγκράτεια, έγκειται, όπως είδαμε, στην απόρριψη των πονηρών λογισμών, ενθυμήσεων και φαντασιών μόλις αναδυθούν, ενώ ακόμη αποτελούν απλώς προσβολές. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγεται η συγκατάθεση σ' αυτούς, η χαρά για την εμφάνισή τους και η παραχώρηση θέσης στο πάθος, πρώτα στην ψυχή και υστέρα στο σώμα (Πρβλ. ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΠΑΤΕΡΩΝ, *Ανώνυμη συλλογή*, ΒΑΡΣΑΝΟΥΦΙΟΣ, *Επιστολή*, ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΖΗΣ, *Επιστολή*, ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΙΝΑΪΤΗΣ, *Κλίμαξ*, ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ). Ιδιαίτερα κατά τον αγώνα εναντίον του συγκεκριμένου πάθους και **εξαιτίας της μεγάλης δύναμής του, πρέπει να προτιμάμε την άμεση άρνηση των προσβολών παρά την αντιρρητική αντίκρουση των λογισμών**, σύμφωνα και με τη διδασκαλία τού Αγίου Ιωάννου Σιναΐτου: «Μή θέλε δικαιολογίαις καί αντιρρήσεσιν ανατρέπειν τόν της πορνείας δαίμονα· διότι εκείνος τά εύλογα κέκτηται, ως φυσικώς ημιν μαχόμενος».

Πρέπει λοιπόν να συνδέσουμε με φυσικό τρόπο την προσευχή με τη φυλακή της καρδίας, ιδιαίτερα τη **μονολόγιστη ευχή**, καθώς οι δύο αυτές ενέργειες, όπως έχουμε δείξει είναι άρρηκτα ενωμένες. Όταν η μονολόγιστη ευχή δεν έχει «εγκατασταθεί» εντελώς στην καρδία, [Σ.τ.μ.: Ο άνθρωπος δεν έχει αποκτήσει δηλαδή αληθινή καρδιακή προσευχή] είναι χρήσιμο και επωφελές να συνδέσουμε «την σωματικήν προσευχήν» με την καρδία: και **η προσευχή αυτή συμβάλλει στην προστασία τού ανθρώπου από το πάθος**. Αναφέρει σχετικά ο Αγιος Ιωάννης Σιναΐτης: «Συνέρχεται τοις μήπω κεκτημένοις προσευχήν καρδίας αληθή, ο

έν τη σωματική ευχή σκυλμός· [Σ.τ.μ.: Ταλαιπωρία, πόνος] λέγω δή έκτασις χειρών, στήθους τύψις, εις ουρανούς ειλικρινής ανάβλεψις, στεναγμών θόρυβος, γονάτων συνεχής κλίσις». Εξίσου πολύ αποτελεσματική εναντίον της συγκεκριμένης νόσου αποδεικνύεται **η ψαλμωδία** (Πρβλ. ΜΑΞΙΜΟΣ ΟΜΟΛΟΓΗΤΗΣ, *Αγάπης εκατοντάς*, ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΠΑΤΕΡΩΝ, *Ανώνυμη συλλογή*).

Πέρα τούτων, **ο ρόλος της προσευχής ιδιαίτερα είναι να ζητήσει ο άνθρωπος από το Θεό τη χάρη, χωρίς την οποία όλες οι ανθρώπινες προσπάθειες για να νικήσει το πάθος μοιάζουν καταγέλαστες και δεν είναι δυνατόν να καταλήξουν σε κανένα οριστικό αποτέλεσμα, συνεπώς η σωφροσύνη εμφανίζεται πάντοτε ως δώρο τού Θεού** (Πρβλ. ΚΛΗΜΗΣ ΡΩΜΗΣ, *Προς Κορινθίους*, ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΙΝΑΪΤΗΣ, *Κλίμαξ*, ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ, ΒΑΡΣΑΝΟΥΦΙΟΣ, *Επιστολή*, ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΖΗΣ, *Επιστολή*, ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΠΑΤΕΡΩΝ, *Αλφαβητική συλλογή*, *Αγάθων*, *Συλλογαί διάφοροι, αιθιοπική*). Παρατηρεί ο Αγιος Ιωάννης Σιναΐτης: «Ο τήν εαυτού σάρκα βουληθείς πολεμήσαι ή νικήσαι εξ εαυτού, [Σ.τ.μ.: Με τις ιδικές του δυνάμεις] εις μάτην τρέχει». Και συμπληρώνει: «Μηδείς τών αγνείαν εξησκηκότων εαυτώ την ταύτης κτήσιν λογιζέσθω· τήν γάρ φύσιν εαυτού νικήσαί τινα τών ουκ ενδεχομένων εστίν. Όπου ήττα φύσεως γέγονεν, εκεί τού υπέρ φύσιν παρουσία επέγνωσται». Ο Αγιος Ιωάννης Κασσιανός συμβουλεύει ότι αν ριχτούμε μ' όλη μας την ψυχή [...] στην πάλη, σύμφωνα με τους κανόνες τού πνευματικού αγώνα, ας συγκεντρώσουμε όλη μας την προσπάθεια στο να κυριαρχήσουμε στο ακάθαρτο αυτό πνεύμα μ' εμπιστοσύνη στη βοήθεια του Κυρίου και όχι στις ιδικές μας δυνάμεις, -η ενέργεια του ανθρώπου δεν θα μπορούσε ποτέ να πετύχει κάτι τέτοιο. Η ψυχή θα δεχτεί αναγκαστικά την επίθεση τούτης της κακίας και μάλιστα θα είναι τόσο μεγαλύτερης διάρκειας, όσο θ' αρνείται ν' αναγνωρίσει ότι διεξάγει ένα πόλεμο πάνω από τις δυνάμεις της και ότι οι κόποι η προσοχή που καταβάλλει κατά τη διάρκεια του αγώνα δεν είναι δυνατόν να της εξασφαλίσουν τη νίκη, αν ο Κύριος δεν την βοηθήσει και δεν την προστατεύσει. Στο περιθώριο του αδιάκοπου μόχθου πρέπει να μάθει ότι ηγέτιδα είναι η πείρα, ότι **η σωφροσύνη αποτελεί ελεύθερη δωρεά της θείας χάρης**.

Δύο άλλες πνευματικές ενέργειες συμβάλλουν ακόμη στη θεραπεία του ανθρώπου από την πορνεία και ειδικότερα στην προστασία του από τους λογισμούς που του υποβάλλει: αφενός οι προσεκτικές, **ανάγνωση και μελέτη, της Αγίας Γραφής** (τις οποίες ο Αγιος Ιωάννης Κασσιανός κατατάσσει ανάμεσα στα φάρμακα της ψυχής), και αφετέρου η «**μνήμη θανάτου**» (ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΦΩΤΙΚΗΣ, *Λόγος ασκητικός*) την οποία ο Αγιος Ιωάννης Σιναΐτης θεωρεί ως μία από τις καλύτερες θεραπευτικές επικουρίες παράλληλα με τη μονολόγιστη ευχή. Επιπλέον, οι Πατέρες διακρίνουν τόσο στην **υπακοή στον πνευματικό Πατέρα** όσο και στην **τακτική πρακτική της «εξαγόρευσης των λογισμών»** τρόπους και **μεθόδους επιτυχημένης αντιμετώπισης του πάθους και απόκτησης της σωφροσύνης**.

Όλα τα πάθη είναι συνυπεύθυνα και αλληλέγγυα, επομένως **η θεραπευτική της πορνείας δε θα μπορούσε να αποσυνδέεται από την αντίστοιχη των υπόλοιπων παθών** και ειδικότερα όσων ευνοούν άμεσα τις εκδηλώσεις της. Να γιατί ο αγώνας εναντίον της πορνείας **οφείλει να συνοδεύεται πρωτίστως από την πάλη εναντίον της γαστριμαργίας**, όπως είδαμε, καθώς επίσης και από τον αγώνα **εναντίον της υπερηφανίας** και της **κενοδοξίας**, της **κατάκρισης του πλησίον**, της **ακηδίας**, της οργής (Πρβλ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΙΝΑΪΤΗΣ, *Κλίμαξ*, ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΦΩΤΙΚΗΣ, *Λόγος ασκητικός*), της παρρησίας (δηλαδή της **υπέρμετρης οικειότητος προς τον πλησίον**) (Πρβλ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΖΗΣ, *Επιστολή*) και της **κενολογίας** (ή του πάθους των μάταιων λόγων) (Πρβλ. ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΠΑΤΕΡΩΝ, *Αλφαβητική συλλογή, Ποιμήν*), καθώς και της **φιλαργυρίας** (Πρβλ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ): **η πορνεία συνδέεται άμεσα μ' όλες αυτές τις εμπαθείς καταστάσεις**.

Κατά παρόμοιο τρόπο και οι αρετές είναι αλληλέγγυες· **δεν είναι λοιπόν δυνατόν η απόκτηση της σωφροσύνης να μη συμβαδίζει με την άσκηση των υπόλοιπων αρετών**, και ιδιαίτερα όσων συνδέονται άμεσα μ' αυτή. Ιδιαίτερα την πραγματική **ταπείνωση** (ΒΑΡΣΑΝΟΥΦΙΟΣ, *Επιστολή*, ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΠΑΤΕΡΩΝ, *Συλλογαί διάφοροι, αιθιοπική*)· οι Πατέρες λέγουν ότι δεν είναι δυνατόν ν' αποκτήσουμε τη σωφροσύνη, εάν προηγουμένως δεν αποκτήσουμε στην καρδιά μας την ταπείνωση ως **στερεό θεμέλιο**. Και **η υπομονή** και **η πραότητα** όμως είναι εξίσου σημαντικές: όσο περισσότερο προκόβει κάποιος στην πραότητα και την υπομονή, τόσο περισσότερο επωφελείται στην καθαρότητα του σώματος, γράφει ο Αγιος Ιωάννης Κασσιανός, που επιπλέον παρατηρεί ότι στους αγώνες που το πάθος προξενεί στη σάρκα μας, ο θρίαμβος πετυχαίνεται μόνο αν ενδυθούμε τα όπλα της πραότητας· και περαιτέρω, το πιο αποτελεσματικό φάρμακο για την ανθρώπινη καρδιά είναι η υπομονή.

Η πλήρης μοναχική αποχή νοηματοδοτείται στο θεμέλιο και το σκοπό τού μοναχισμού: **στην τέλεια αφιέρωση της ύπαρξής του στο Θεό**. **Ο μοναχός δε νυμφεύεται, ώστε να μη έχει άλλη φροντίδα παρά μόνο το Θεό και να μπορεί ν' αφιερώνει μόνο σ' Αυτόν τις δυνάμεις τής επιθυμίας και της αγάπης, όλη τη διάνοιά του και όλη την ισχύ του**. «Ο άγαμος μεριμνά τα του Κυρίου, πώς αρέσει τω Κυρίω», υπογραμμίζει ο Απόστολος Παύλος (Α' Κορ. 7, 32) και «η άγαμος μεριμνά τα του Κυρίου (Α' Κορ. 7, 34)· καί ο ένας καί η άλλη είναι «αμέριμνοι» απέναντι στά πράγματα του κόσμου τούτου (προβλ. Α' Κορ. 7, 32). Και αντίθετα, «ο γαμήσας μεριμνά τά τού κόσμου, πώς αρέσει τη γυναικί [...]· η δέ γαμήσασα μέριμνα τά τού κόσμου, πώς αρέσει τω ανδρί (Α' Κορ. 7, 34). Αν ο Απόστολος «νομίζει καλόν» για τον άνδρα και τη γυναίκα να μένουν άγαμοι (πρβλ. Α' Κορ. 7, 26), αυτό το λέγει «προς τό εύσχημον καί ευπάρεδρον τω Κυρίω απερισπάστως» (Α' Κορ. 7, 35).

Έχουμε δει ότι οι Πατέρες συμφωνούν στην άποψη ότι **η σεξουαλική επιθυμία δεν είναι πρωτογενής και δεν ανήκει ουσιαστικά στην ανθρώπινη φύση· εμφανίστηκε ως συνέπεια της πτώσης** (Πρβλ. 1ο μέρος τού βιβλίου, κεφ. 3, ενότ. 2, β), **όταν ο Αδάμ και Εύα έπαψαν να στρέφουν όλη την επιθυμία τους προς τον ένα και μοναδικό Θεό**. «Η παρθενία», γράφει ο Αγιος Ιωάννης Δαμασκηνός, «**άνωθεν καί εξ αρχής εφυτεύθη τη φύσει τών ανθρώπων** [...]. Εν παραδείσω παρθενία επολιτεύετο» (ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ, *Έκθεσις ακριβής*, ΣΥΜΕΩΝ ΝΕΟΣ ΘΕΟΛΟΓΟΣ, *Κατηχήσεις*). Σύμφωνα με παρατήρηση του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου, **ο Αδάμ και η Εύα ζούσαν στον παράδεισο ως άγγελοι** (*Γένεσις-ομιλία*). Γι' αυτό το λόγο **οι Πατέρες διακρίνουν στην παρθενία ένα μέσο ώστε ο άνθρωπος ν' ανακτήσει την παραδείσια κατάσταση της φύσης τους** (ΩΡΙΓΕΝΗΣ, *Γένεσις-ομιλία*, *Ασμα άσμάτων-ομιλία*, *Περί ευχής*, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΝΥΣΣΗΣ, *Περί παρθενίας*), που τον κατατάσσει στην **αγγελική κατάσταση** (Πρβλ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, *Περί παρθενίας*, ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ, *Έκθεσις ακριβής*, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΝΥΣΣΗΣ, *Περί παρθενίας*, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΓΚΥΡΑΣ, *Αληθής αφθορία*, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ, *Επιστολή*) και προεικονίζει την **ουράνια ζωή** (ΩΡΙΓΕΝΗΣ, *Ρωμαίοι-εξηγητικά*), σύμφωνα με το λόγο τού Χριστού: «Εν τη αναστάσει ούτε γαμούσιν ούτε εκγαμίζονται, αλλ' ώς άγγελοι Θεού έν ουρανώ εισίν» (Ματθ. 22, 30). Να γιατί **η κατάσταση της παρθενίας όχι μόνο «εξ αρχής και του γάμου προτέρα ημίν εφάνη»** (ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, *Περί παρθενίας*), **αλλά και αναμφισβήτητη υπεροχή έχει σε σχέση με το γάμο· από τις δύο καταστάσεις είναι η τελειότερη**.

Ωστόσο, τούτο δε σημαίνει ότι ο χριστιανισμός καταδικάζει ή περιφρονεί το γάμο: ενώ οι Πατέρες εγκωμιάζουν την υπεροχή της παρθενίας και της αγαμίας των μοναχών, εξαίρουν την αξία τού γάμου. Άλλωστε και ο ίδιος ο Χριστός τον ευλόγησε με την παρουσία του και με το πρώτο θαύμα τού δημόσιου βίου του στο γάμο της Κανά. **Αξίζει να σημειωθεί ότι η πλειονότητα των πατερικών κειμένων αναφορικά με την παρθενία, παράλληλα με τον έπαινο που της αποδίδει, περιέχει και μια απολογητική του τού γάμου** . Και αν ακόμη **αναγνωρίζουν ότι ο γάμος είναι καλός και άγιος**, **διακηρύσσουν ότι η παρθενία είναι μείζων [του γάμου]** (ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, *Περί παρθενίας*, ΙΩΑΝΝΗΣ ο ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ γράφει: «... καλού κρείττονα τήν παρθενίαν γινώσκοντες. Εν τε γάρ ταίς αρεταίς εισίν επιτάσεις καί εξάρσεις [...]» *Έκθεσις ακριβής*), ενώ διαπιστώνουν ακόμη ότι είναι **κατόρθωμα των εκλεκτών**. **Δεν μπορεί να κατηγορήσουμε όποιον νυμφεύεται**, λέγει ο Αγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, γιατί «ο τό έλλατον έχων αγαθόν [Σ.τ.μ.: Η σύγκριση μεταξύ αγαμίας και γάμου, κατά τον Αγιο Ιωάννη τον Χρυσόστομο ορίζει και τα δύο «μεγέθη» αγαθά, έλασσον το πρώτο και μείζον το δεύτερο] [...], κατηγορείσθαι ούκ αν είη δίκαιος». Πράγματι, ο Απόστολος Παύλος **συνιστά το γάμο «κατά συγγνώμην»** (Α' Κορ. 7, 6), σε όσους καίγονται από τη φλόγα της επιθυμίας και «ουκ εγκρατεύονται» (Α' Κορ.

7, 9), ώστε ν' αποφύγουν τον κίνδυνο της πορνείας (Α' Κορ. 7, 2), και συμβουλεύει τους συζύγους: «Μη αποστερείτε αλλήλους, [...] ίνα μή πειράζη υμάς ο Σατανάς διά τήν ακρασίαν υμών» (Α' Κορ. 7, 5). Στα πλαίσια αυτά κινείται και ο Αγιος Ιωάννης Δαμασκηνός που γράφει: «Καλός ο γάμος διά τάς πορνείας, ταύτας περικόπτων καί τό λυσσώδες της επιθυμίας διά της εννόμου μίξεως ούκ εών προς ανόμους εκμαίνεσθαι πράξεις. Καλός ο γάμος, οις ού πάρεστιν εγκράτεια· κρείττων δε η παρθενία ψυχής τεκνογονίαν αύξουσα» (ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ, *Έκθεσις ακριβής*).

Πρέπει ωστόσο να παρατηρήσουμε ότι **οι μοναχικές, αγαμία και σωφροσύνη, έχουν αξία μόνο όταν αφιερώνονται στο Θεό και έχουν ως σκοπό την τελειότερη ένωση μαζί Του**. Έτσι ο Αγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος (*Περί παρθενίας*) υπογραμμίζει ότι **η αγαμία δεν αποτελεί «καλόν καθ' εαυτό»**, και **την αξία της καθορίζει μόνο η προαίρεση (του ανθρώπου)** και συμπληρώνει: «καί έλλησι [Σ.τ.μ.: Οι ειδωλολάτρες, οι εθνικοί] μέν άκαρπος η τοιαύτη αρετή· απέχουσι γάρ αυτών τόν μισθόν ότι μή διά τόν του Θεού φόβον μετήλθον αυτήν». Και **στιγματίζει μ' αυστηρότητα τη στάση εκείνων για τους οποίους αυτή αποτελεί απλώς ένα τρόπο αποφυγής τού γάμου αντί να υπηρετεί την ουράνια ένωση** και φθάνει μέχρι του σημείου να πει ότι στην περίπτωση αυτή «παρθενία πορνείας μιαρωτέρα [εστίν]». **Η παρθενία λοιπόν δεν αξίζει αφεαυτής, αλλά στο μέτρο που επιτρέπει στον άνθρωπο να προσφέρεται τελειότερα στο Θεό**. «Έπεί καί τήν παρθένον», επισημαίνει ό Άγιος Ιωάννης ό Χρυσόστομος, «ού τη του σώματος αγνεία βούλεται ορίζειν τούτο τό καλόν, αλλά τήν πάσαν σχολήν εις τήν λατρείαν αναλίσκειν του Θεού» και προσθέτει: όσες ακολουθούν το δρόμο της σωφροσύνης «ούχ ίνα απλώς μή ομιλώσιν ανδρί, αλλ' ίνα τά του Κυρίου μεριμνώσιν, ίνα εξ ολοκλήρου τη του Θεού θεραπεία προσεδρεύωσι» (ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, *Περί μονανδρίας*). Και **ο Αγιος Αυγουστίνος συμβουλεύει τις Παρθένους να κατέχει [ο Χριστός] στην ψυχή τους όλο το χώρο που δε θέλησαν ν' αφήσουν να καταλάβει με το γάμο**. Ο γάμος εμφανίζεται λοιπόν ως κατάσταση κατώτερη της προηγούμενης στο μέτρο που δεν επιτρέπει παρόμοια συνολική αφιέρωση στο Θεό, καθώς η επιθυμία και το περιεχόμενο της αγάπης τού ανθρώπου δεν είναι δυνατόν να επενδυθούν στο Θεό με την ίδια πληρότητα. Ο Αγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος σημειώνει ότι «ού ταύτη [Σ.τ.μ.: Όχι εκεί, δηλ. στο γάμο] δέ μόνον ημίν η αρετή δυσκατόρθωτος αλλ' ότι καν ανεκτόν ήθος έχη η συνοικούσα ο δι' αυτήν καί τά έκγονα [Σ.τ.μ.: Τα τέκνα] εκείνης περιρρέων ημάς φροντίδων όχλος ουδέ μικράν αναβλέψαι προς τόν ουρανόν συγχωρεί, πάντοθεν ώσπερ τις ίλιγγος περιστρέφων καί βαπτίζων ημών τήν ψυχήν».

Ακολουθεί το **Β' Μέρος: "**Η σωφροσύνη στο γάμο**"**

*(Απόσπασμα από το βιβλίο «**Η ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ***

ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ: Εισαγωγή στην ασκητική παράδοση της Ορθοδόξου Εκκλησίας*», JEAN CLAUDE LARCHET (*), ΤΟΜΟΣ Β', Εκδόσεις «Αποστολική Διακονία», Μετάφραση: ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΟΥΛΑΣ)*

(*) Ο Jean Claude Larchet γεννήθηκε το 1949 στη βορειοανατολική Γαλλία. Διδάκτωρ Φιλοσοφίας και διδάκτωρ Θεολογίας του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου, είναι συγγραφέας δεκαπέντε βιβλίων και πολυάριθμων άρθρων που αφορούν τη θεολογία και την πνευματικότητα των Πατέρων της Εκκλησίας, τα οποία μεταφράστηκαν σε δώδεκα γλώσσες. Θεωρείται ως ένας από τους κορυφαίους Ορθόδοξους πατρολόγους και ένας σημαντικός εκφραστής της Ορθοδοξίας στην Ευρώπη. Ζει και εργάζεται ως καθηγητής στη Γαλλία. Διευθύνει, σε δύο γαλλικούς εκδοτικούς οίκους, μία συλλογή βιβλίων αφιερωμένων σε σύγχρονους πνευματικούς της Ορθόδοξης Εκκλησίας, ανάμεσα στους οποίους συγκαταλέγονται ο γέροντας Ιωσήφ ο Ησυχαστής, ο γέροντας Παΐσιος, ο γέροντας Εφραίμ Κατουνακιώτης, ο γέροντας Χαράλαμπος, ο γέροντας Πορφύριος.

Διαβάστε μια παρουσίαση του βιβλίου καθώς και περισσότερα αποσπάσματα από τον Β' τόμο πατώντας εδώ